

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

caput secundum. Origo Soc. Iesu firmissimi contra Haereses valli.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

scriptis illud semen reperturus sit, quod caput ei sit contritum. (a)

IV. Sicut ex malis moribus bonæ nascuntur leges; sic hæresibus Catholicæ veritatis dogmata stabiliuntur, & clare apparet esse illa dogmata æterna, & super æterno principio fundata. Antiquus ille hostis religionem Christianam funditus delere cogitabat; sed toto erravit cœlo, rotæ Novi Mundi populis ad eam tunc primum adjunctis. Et quemadmodum Syracusis aer nunquam ita nebulosus esse fertur quin solis radij semel aut iterum videantur: sic Ecclesia Catholica frustra tenebrarum Principe (b) ejusque satellite sive stella de cœlis decidua Luthero se se cum fumo suo abyssali interponentibus, agnata sibi & nativa claritate radios quam late patet mundus, de se spargere numquam cessavit. (c) Et sicut aurum igne molitur, non frangitur; purgatur, non consumitur, uti nec usu: sic Ecclesia omnibus illis persecutionibus & hæreseon incendijs multo pulchrior emerit, (d) quam temporis ei affricuerat longinquitas, deterisa rubigine. Jam diabolus totam Germaniam reti suo inclusam habere se putabat, sed eo rupto, (e) major pars evasit.

V. Horum aliqui pisces, quem Glanum Latini vocant, imitati sunt. ut enim hic hamo inverso admofo & cibo degustato, salvus abire: sic illi extremis labris percepto Lutheranae doctrinae gustu, ubi sub ea nihil nisi meram, quidquid lubet faciendi, licentiam, & earum rerum quæ tot jam sæculis in honore fuerunt, contemptum latere deprehenderunt, (f) ab ea abstinendum sibi rati, quamprimum refugerunt. Alij devoratis esca & hamo, Scolopendræ exemplo, omnia intranea quoque evomerunt donec hamum egressissent; ijcilicet qui pro salutis via perditionis semitam ingressos se, adeoque jam ad præcipitium pervenisse animadvertentes, uti Wicelij, Staphili &c. tandem errore agnito & abjecto, ad mentem & Catholicæ Ecclesiæ unitatem redierunt. Soli fere illi quorum Deus venter est, quique forte feminam aliquam miseram incestarunt, firmiter apostasiæ adhaerescunt, sex hominum & opprobrium Mundi; sive ut S. Joan. loquitur in Apocalypsi sua (g) *Homines qui non habent signum Dei in frontibus suis.*

VI. Germaniam quidam totam Lutheranam appellat. Quam recte, infra dicetur. Ut enim in præcedentibus 4 libris Hæreseos in ea ortum & mirabiles, velut nobilissima & amplissima provincia in triumphum ducta progressus ostendimus; sic in sequentibus ejusdem decrements ac ruinam, quæ sensim appropinquat, exponemus. Nam veluti torrens momento temporis excrescit, & alyco egressus, im-

petu suo obvia quæque abripit, paullatim dein pluvia cessante subidet, & rarecentibus aquis alveum fere siccum relinquit: sic hæresis postquam ad summum pervenit fastigium, paullatim jam descendere & ad interitum vergere incipit; cum prædictum sit loco citato Apocal. istas Locustas non nisi mensibus quinque annorum scilicet cruciaturas Ecclesiam, quod tempus ad Annũ 1667. fere pertingit, sic ut non solum sperare, sed cœcto statuere debeamus, Catholicam Ecclesiam, veterem illam & gloriosam Bellatricem: (h) uti alibi à nobis appellatur, plenas de hostibus suis victorias tandem reפורaturam, adeoque multo majores vires post assultum hunc recollecturam. Quod si quæ restant adhuc reliquæ, commiseremur potius quam meruimus. Ipsi Lutherani instantem suæ doctrinae interitum hariolantur, ac præcipue is qui Lutheranismi Restaurator fuit. Sed videamus jam cœlicus missa ad destruendam hæresin auxilia.

(a) Gen. 3. (b) Ephes. 6. 12. (c) Matth. 5. 14. (d) 1. Pet. 1. 7. (e) Ps. 115. 16 (f) Ulenberg in Vita Luth. Passim. & Luth. ipse in Captiv. Babylon. & libert. Christiana &c. (g) cap. 9. (h) Cantic. 9.

ORIGO SOCIETATIS JESU, firmissimi contra hæreses valli.

CAPUT SECUNDUM.

ARGUMENTUM.

- I. Deus malo bonum opponit.
- II. De Ignatio Lojola, Societatis Jesu Auctore.
- III. Is Romam profectus, multis superatis difficultatibus, Societatis suæ confirmationem impetrat.
- IV. Socios ad omnes Christiani nomen profectos populos dimittit.
- V. Origo nominis Jesuitarum.
- VI. Ex eorum Societate omnis ambitio exclusa.

Quemadmodum Natura communis hominum patens, & cui etiam minima vitæ nostræ momenta curæ sunt, serpentes è cavernis suis, ubi hyemais asperitas mille nodis contortos & implicatos eos continuit, ante præterepe non patitur quam fraxinus eis inimicissima florere incipiat, ut contra venenatos morsus antidotum inde nobis parare queamus; nec prius ejusdem arboris florem decutit quam illi jam in lætibus suis se absconderint: (a) sic Naturæ auctor, & Pater communis, nihil magis quam hominum salutem desiderans, numquam ab infernali

sode

(a) Gesnerus, Aldrovandus, Plinius &c.

fede hæresin ad inficiendam terram erumpere permittit, quin eodem tempore salubrem aliquam plantam produxerit, cujus succo contra pestiferum ejus venenum uti ac præservare nos possimus. Sed apertius, & sine metaphora loquamur. In eo admirabilis Dei providentia elucet, quod quanto hæreses magis invaluerunt, tanto fortiores Antagonistas excitavit contra Albigenes, (a) quorum reliquia adhuc extant, Deus beatorum illud par S. Dominicum & S. Franciscum misit, utrumque magnum magnæ religiosæ familiæ conditorem, quorum ope & ægrotæ animæ sanarentur, & ceteræ à contagione præservarentur. Certe omnes auctores unanimi consensu prodiderunt, à duobus his Christianitatem ab interitu vindicaram. Deus ajunt, voluit, ut sub Innocentio innocens nasceretur, qui sponsa sua innocentiam defenderet: Et alius qui ab illorum ævo non procul absuit, ac ipse nihil aut parum religionis habuit, Nisi Christiana religio, inquit, à S. Francisco aut S. Dominico in pristinam integritatem fuisse restituta, jam dudum plane esset extincta. Hi enim duo paupertate & vitæ Jesu Christi imitatione, eam cordibus hominum rursus insculperunt, in quibus omnino fuerat obliterata. Duo hi pauperes Innocentio Pontifici in visione quadam apparuerunt, D. Joannis Lateranensis Ecclesiam, quam in somnio ille ad ruinam inclinatam viderat, manibus suis sustentantes.

Sic eo tempore quo Manichæorum & Pelagianorum hæresis Mundum tenebris involvit, à Deo præclara illa Ecclesiæ lumina accensa sunt, S. Ambrosius & S. Augustinus, qui errantibus facem præluerent, & Ecclesiam perpetuo lumine illustrarent. Sic idem B. Cyrillum Nestorio, B. Hieronymum Joviniano, S. Athanasium, S. Basilium, utrumque Gregorium, in Oriente, in Occidente S. Sylvestrum, S. Martinum, S. Hilarium Arrio ejusque sectatoribus, qui magnam Regum, Principum & Episcoporum partem laqueis suis irretierant, opposuit. Hi cælitus tum missi Aesculapij languenti atque adeo animam agenti Catholicæ Ecclesiæ salutare pharmacum propinarunt, ac salutem restituerunt. Eodem plane modo eo tempore quo Lutherus abjecto cucullo ex optimo genere hominum nempe Religiosorum ordine decidens, ut stella non se tantum, sed alios quoque contra Deum & Ecclesiam armavit, Deus ex altera parte ex deteriore hominum genere nempe militari hominem excitavit, qui deposito sago, religiosum habitum assumeret. Hic ille est quem sub nominis Jesu vexillo Deus oblectæ suæ civitati in subsidium misit, ut eam non solum ab in-

fidij & stratagematis hostium contraque eorundem assaultus defenderet, verumetiam in hostes ultro irrueret, machinas eorum corrumpere, propugnacula dejiceret, cuniculos everteret, hostibusque depulsis profugos intra muros Ecclesiæ ab eis desertos reduceret, & ex persecutoribus defensores, ex hostibus redderet cives.

Hoc feliciter præstitit Ignatius Loiola, tam nobilis & validi exercitus, qui per totum terrarum orbem in manipulos dispersus, sub Jesu nominis vexillo hæresi continuum bellum facit, & Christianum nomen ad extremos usque terræ limites profert, dux & primus imperator. Anno MDXXI. Lutherus D. Petri Sedi & Vicario WORMATIÆ sese tandem resolvit publicè coram Imperij Confessu maximo quod hæresim amplecteretur, dicens se nulli Concilio acquiescere vel Papa nisi Solus scripturus. (b) Ibi igitur post minores prolationes contra Ecclesiam ei nefarium bellum indixit ac paulo post mense junio cum dæmone, ut ipse scribit (c) congressus ei cedens falsus est non esse Sacerdotium nec sacrificium in Ecclesia Christi eodem anno Ignatius mense junio Francorum tormentis Pampilonæ verberatus vulneratusque in lectum doloris dejicitur, & lectis de imitatione Christi: & S. S. libellis conversus ad meliorem vitam, S. Petrum tamquam patronum & præcipue venerari cœpit & experiri. Ille D. Petri Vicarium invidiæ suæ atramento scædum in modum deformabat; hic eximio carmine seu cantico divinas eius laudes exornabat quod quidem Ignatij primum omnium fuit opus: omitto cætera ex vita Lutheri & Ignatij acta actis opponere, velut opus grande illud solum innuo, quod hoc diviniæ tam sapientiæ quam omnipotentæ non vulgare sit opus, quod in hac immensa mundi familia inimicas sibi que mutuo infensas creaturas nasci vult, ita tamen, ut si opus, ab una contra alteram remedium peratur ad hominis utilitatem, & diviniæ gloriæ manifestationem. Sic videmus Lutheranorum factionem & Jesu societatem uno fere eodemque tempore extitisse, finibus plane contrariis; illos ad devastandam; hæc ad defendendam & amplificandam Ecclesiam. Et utrique in una quidem, sed contrariis plane radicibus prognati familia, fructus etiam plane diversos ac contrarios pepererunt. Societatem illam quis non dicet auxiliarem esse manum à caelo contrariorum Senacharibum submissam? quam etiam firmiter sperandum

(a) Vita S. Dominici. Annal. Eccles. (b) Vlenberg Via Luth. Cap. 6. num. 3. Exorvius in Annal. Survius &c. (c) Lib. de missu Angulari Serarius de Magistro Lutheri &c.

duum est, non prius defecturam, quam omnes haereses sint extinctae. Divinitus ad hoc missa est haec Societas, ut Mundo felicitatem, Ecclesiae salutem, sibi gloriam pareret & adferret. Sed primam ejus originem inspicimus, initio, ut omnia, exigua, sed quae paucis annis per totum ferè terrarum orbem diffusa est, & sua magnitudine (quod absque injuria ceteratum dictum velim, ut quae & ipsa suum quoddam fatum & tempus habuerunt, atque etiam honorabilem suum quaeque tenent in Ecclesia locum) omnes religionum familiarum sive Ordines, qui umquam in Christianitate fuerunt, superavit.

V. Ignatius Loiola, Societatis huius auctor atque institutor, nobili loco natus est A. 1492. memorabili rebus mirabilibus natura insitam animi generositatem nactus in ea Hispaniae seu Cantabriae parte quae Guipulcoa vulgo vel Provincia dicitur. Puerili aetate transacta, in aulam Ferdinandi Regis à parentibus missus, sic inter delicias Mundi versatus est, ut omnium quae aetas illa & vitae consuetudo fert, vitiatorum imperum fortiter perferret, neque vel transversum iugum abripi se pateretur ad viles res, sed in omnibus certissimas innatas virtutis & pietatis notas praeseferens, iam tum magnum quid & singulare promittere videbatur. Solet enim Deus eos quorum opera ad rem quampiam insignem usus est, mature divina sua gratia illustrare, & deinde per omnem vitam deducere ac comitari. Et in hac quidem schola non effeminatus aulicus, sed fortis miles evasit; cuius virtutis specimen mox edidit. Vix enim per aetatem armis ferendis idoneus. Pompeiopolim à Gallis obsessam fortissimè propugnavit, suoque exemplo ceteros militiae praefectos iam deditionem facere cogitantes, ad fortiter sustinendam impressionem animavit, donec aenea pila crus eius dextrum confregit, sinistrum lapis muro excussus laesit.

Ignatio prostrato, reliqui eius casu perterriti tanto facilius ad deditionem faciendam sunt inducti. Galli vero Ignatium humiliter habitum, non multo post ad suos dimiserunt. Interea quum in lecto partem anni iaceret, essetque in profanis libris legendis avidus ad doloris oblivionem iussit sibi aliquem eiusmodi librum dari cuius lectione tempus falleret. Quum alii ad manum non essent, puer boni cuiusdam Angeli instinctu duos ei porrigit, quorum alter Christi Salvatoris alter Sanctorum vitas continebat. His ille legendis, Dei in creaturis admirabilia opera, quae mira quadam varietate ibi depicta videntur, contemplatus, & eorum qui Mundi vanitatibus dediti, perpetuis curarum fluctibus agitantur, infelicitatem

considerans, vitam commutare, & relicto saeculo, caelo se devovere constituit. Ex quo apparet, brevem calamitatem nonnunquam perpetuae cuidam felicitati viam sternere aditumque aperire. Simili inspiratione duo Imperatoris Theodosij Nobiles aulici, S. Antonij vitam legendo, è Mundi militibus, Jesu Christi milites facti sunt, & relicta aula, in solitudinem, ut liberius Deo ejusque cultui vacare possent, se contulerunt. Ignatius sancta hac inspiratione quam libri illius lectio pepererat, diu noctuque agitato, quam primum è vulnere convaleuit. Mundi jam peractus, quem tamen vixdum xxx. annos tantum natus salutaverat, amicos in visendi praetextu, *de domo (a) & cognitione sua, adeoque de seipso egressus est.* Anno 1522, initio veris & recta Montem Serratum, apertissimum devotioni & miraculis valde celebrem locum, profectus, dimissis in itinere duobus famulis, ne quem vitae suae austeræ praeter Deum haberet testem, E via mendicorum pannosumque hominem adit, suas vestes sibi detractas illi dono dat, ipse vero oprato illo suo vestitu, quem ante sibi paraverat, induitur, gladium vero & pugionem ante aram beatissimae Virginis appendi jubet; deinde noctem illam ante aram procnubens, in somnum traducit. Sic novus Jesu Christi miles cilicio indutus, cineribus conspersus, jejunijs & vigilijs confectus ad religiosam peregrinationem se praeparabat, Dei opem assidue implorans, interea dum furiosus Lutherus longe diversa agitans à Deo recedendo quantum ille accedebat. Siquidem eodem plane Anno & mense quo Ignatius de saeculo exijt Manresanum in recessum sanctum, Lutherus à suo Alstetensi seu Wartbergensi Patrono redijt Wittebergam ad operanda mala quae deinde gessit. Ex Hispania Ignatius in Italiam profectus est. Anno 1523. stipem mendicans, & pane & aqua vitam tolerans, & sub dio ferè humi cubans: sicque Romam tandem pervenit, sacrae urbis loca obivit benedictionem quae summi Pontificis reverenter accepit. Inde capto jam ante Hierosolymas navigandi, sanctumque Salvatoris Sepulchrum visitandi consilio, Venetias venit: ubi dum moraretur, navigandi commoditatem expectans, in platea nudus quidem vestibus & algens, sed preciosissimis virtutibus ornatus, & ardentissimo Dei amore flagrans, noctes agebat: adeo ut ex Senatorio ordine quidam Marcus Antonius Trivisanus nomine, ad Ducalem postea dignitatem evectus, noctu domi suae quum esset, excitari se repente hujusmodi vocibus senserit: *Tunc ferre potes, ut mollibus vestitus domi tua sis, & servus*

(a) Gen. 26.

*meus seminudus in porticu jacet in lecto precioso
suaviter dormias, ille dura cubet humo?* Visione hac
stupefactus surgit statim Senator, & per incerta va-
gatus, tandem Ignatium cubantē offendit, frigore
pœne eneētū domū perducit, & liberaliter tractat.

Venetis Ignatius in Palæstinam sive Terram
sanctam navigavit, cum proposito totius ibi vitæ
suz cursum exigendi, & peregrinorum qui eo ex
omnibus Mundi partibus religionis ergo conflunt,
servitiis immoriendi. Sed quemadmodum boni
odores etiam è laceris centonibus spirant: sic
Franciscanorum præfectus, pulcræ & sanctæ
quandam animam sub tenui illo corpusculo, & vili
habitu latentem facillè deprehendit, Animadversa
ergo in tam juvenili ætate matura quadam & senili
prudentia, tum præcipue insigni quadam pietate &
numinis reverentia, Ignatio suavit ut in Hispaniam
reverteretur, animumque bonis discendis litteris
applicaret, quarum imperitiam ajebat vivi esse ho-
minis sepulturam. Et sicut aliàs divinæ illæ inspi-
rationes consilia & actiones nostras ad ea dirigunt,
quæ ad Dei honorem nostramque salutem promo-
vendam pertinent; sic huic consilio locum dans
Ignatius, in patriam est reversus, ac litterarum stu-
diis sese dedit, brevi que inde magna sibi ad Phi-
losophiæ cognitionem adjumenta comparavit. Caput
vero omnium ipsius exercitationum erat pietas
& religio, quam unà cum studiorum sociis num-
quam intermittebat. Sed ut umbra corpus, ita in-
vidia virtutem comitari solet. Et innocentia suos
quoque persecutores habet inter privatos. Vix
innotescere cœperat Ignatius: quum ecce diaboli,
magnum hunc suis conatibus adversarium fore
jam tum subodorantis, instinctu ab inimicis ad In-
quisitionem tanquam hæreseos suspectus defertur.
Id crimen etiam tanto magis credibile videbatur,
quanto atrocius passim per Lutherum tum intro-
ducta exsultabat hæresis, ac quanto major homi-
num numerus ad Ignatium accurrebat. Verum au-
ditus atque examinatus, innocentiam suam Inqui-
sitoribus facillè probavit, ab iisdem statim absolu-
tus. Nolo hic omnia divino huic viro objecta in-
commoda recensere, quibus ille coactus ex Hispania
in Galliam venit, & ad Parisiensem Academiam
Anno M. D. XXVIII. se contulit ubi ille æque sua
sancta consilia, ac alii quidam è Germania advecti
impias meditationes, maturavit, ut & in hoc anta-
gonismus Ignatii ac Lutheri appareat, si sibi pararetur
remedium à Deo, ubi dæmon parabat per apo-
stas submittos exitum. In hac igitur universitate
orbis omnia litterarum ac Philosophiæ exercitia

feliciter tractavit, & Theologiam in primis, cui
totum se dedicarat, absolvit.

Septem illis annis quibus Lutetiæ operam dedit
litteris Ignatius, morum amabilitate, vitæque san-
ctitate ac innocentia magnam apud omnes non so-
lum benevolentiam, verum etiam admirationem
conciliavit; ut qui inter homines divinam quan-
dam vitam ageret, Ecclesias, si quando prodiret,
xenodochia, carceres visitabat, agris serviens, af-
flictos & captivos consolans. Divitiæ ejus omnes
& supellex erant ciicium & flagellum; deliciæ, li-
brorum sacrorum lectio; epulæ frequens S. Eucha-
ristiæ communio, qua omnibus diebus festis ute-
batur; sermones, de virtutum pulcritudine & vi-
tiorum deformitate. Dum hoc modo vitam agit
Angelicam, majus aliquid moliri constituit. Ut
enim ad militiam nati homines ludicris armorum
exercitiis delectantur quidem, at quamprimum
ingruit bellum, in serium certamen descendunt, &
tam suæ quam suorum saluti invigilant: sic Ignatius,
cui hæctenus sua tantum salutis curæ fuerat, ubi
à Lutheri hæresi longe lateque propagata magnum
Ecclesiæ vulnus inflictum vidit, tot animarum per-
ditionem miseratus, de remedio aliquo, quo publi-
cæ huic calamitati succurreret, cogitare cœpit. Ac-
cedebat Turcarum non auditus modò, sed & à se
visus, per iter Jerosolymitanum, Dominatus armis
prolatus & serpens ut cancer. Multum quoque
eum angebat quod tam frequens esset de Novo
Orbe & immensis ejus divitiis sermo, ad quas
asportandas totus undique Mundus convolabat,
nemine tamen ut miseri illi vera fide imbuti, & ad
Christum conversi, æternæ salutis efficerentur
participes, curante. His igitur ille curis incensus,
sed & ut grassantem Lutheranæ hæreseos vim re-
tunderet, novam Societatem instituere decrevit,
quamvis magnæ molis opus id futurum non igno-
raret. Electis igitur ex omni amicorum numero
novem sociis animo & voluntate sibi concordibus,
tam præclarum opus auspiciatus est, & ad id perfici-
endum eosdem socios animavit. O Beatum chorum
Novenarium, non novem sororum quas Musas ap-
pellant, Mnemosynes filiarum sed novem fratrum,
vere divinæ misericordiæ filiorum, sub ductu novi
Phæbi, non illo ex Aganippe Poetico furore, sed di-
vino cœlestis spiritus enthusiasmo afflati! [f]

B Primi

[f] Vita Ignatii per Ribadeniram Masseium, Qua-
remont, Bidermannum, &c. Orlândinum tom. 1. Hist.
Soc. Jesu, &c. Bulla Canonizationis S. Ign. per Vrba-
num VIII. edita.

Primi ex his fuerunt Petrus Faber Sabaudus natione, & Franciscus Xaverius Hispanus: hic quidem exquisita scientia vitæque magis admirabili quam imitabili sanctitate conspicuus, & plurimis miraculis postea illustris [a] quæ licet veritatis hostes obscurare conentur, ipsa tamen pro se loquitur. Et hic quidem initio nimiam Ignatii, uti putabat, devotionem, ridere solitus, tandem tamen, si non superior, par certe evasit. His se adjunxerunt postea Paschasius Broetus, Ioannes Codurius Gallis, Iacobus Laines, Alphonsus Salmeron & Nicolaus Bobadilla Hispani; Claudius Iaius Genevensis, & Rodericus Lusitanus. Et hi quidem decem è sex diversis Nationibus collecti, decem primi fundamentales fuere lapides, in Franciæ metropoli, quæ post Romam, parem non habet, instituta huius Societatis laudem. Decem hi quasi ad Christianæ Republicæ salutem pia conjuratione facta, arctissimis sese vinculis mutuo obstrinxerunt, ut propagandæ fidei Catholicæ apud infideles & consequenter Lutheri aliorumque hæreticorum sese opponerent furori. Ut vero Deus in numero, pondere & mensura omnia disposuit; sic denarius hic non sine causâ mirabiles res ab hac Societate effectum iri, præsignificasse existimatur. Hic ille est numerus quem Arithmetici primum inter digitos agnoscunt, nempe qui duobus pollice scilicet & indice [b] exprimi necesse habet, cû minores, denario numeri digitis cæteris tribus exprimantur [c] Eundem denarium sine O figurâ jungere cum alijs aut concludere nequeunt; quo monemur, ut numerus hic nullum alium finem habet quam rotundum illum orbiculum, sic res ab hac Societate gerendas iisdem quibus terrarum orbis spacijs terminatum iri; huncque Decumanum illum fore fluctum, qui Lutheri myoparonem obruturus atque in profundum demersurus sit imo ab Angelo illo Apocalyptrico [d] denotatum, qui habebat Evangelium æternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, & super omnem gentem & tribum & populum. Decem hi Anno M.D. XXXIV. die Assumptioni B. Virginis sacro, ad ædem B. Mariæ quæ Mons Martyrum vulgo dicitur, & ab urbe Lutetia non procul abest, unâ omnes convenerunt: ibique ritè confessione facta, & sacra Synaxi percepta, voto sese obstrinxerunt. [e] Antequam vero progrediar, lubet Francisci Montani verba hic adscribere, quibus Lojolam & Lutherum inter se comparat. *Martinus Lutherus*, inquit, *ab Ecclesia ut Ecclesiam oppugnaret; Ignatius Loiola è Mundo ut Mundum oppugnaret, profugit. Vterque ab Ecclesia*

initio nati, in iisdem visceribus concepti, & ab eodem ventre, uno eodemque ferè tempore tamquam duo gemini, Esau & Iacob prognati. Lutherus velut Esau postquam adolevit, diabolo instigante Ecclesiam turbare aggressus, & magnus venator animarum ad eas perdendas factus est. Ignatius vero tamquam Iacob à Deo Ecclesia defensor & propagator, ac verus animarum salvandarum pastor fuit electus. Ille relictis vitæ cælestis seu contemplativæ delicijs, & religiosa austeritate, carnalibus voluptatibus totum se tradidit, ab jejunijs ad epulas, ab humilitate ad vanitatem, à paupertate ad avaritiam, à regula ad dissolutionem desiliens, atque ut omni proculcata obedientia, tanto securus in omnium turpium voluptatum sordibus sese volutare posset, supremo suo capiti bellum nefarium indixit simul & intulit. Hic vero relictis mundi divitijs, honoribus & delicijs, expresso voto, Ecclesia capiti & se adjunxit, & ad defensionem Ecclesiæ novum exercitum conscripsit. Lutherus ex Arrii, Manichæi, Donati, & aliorum veterum hæreticorum reliquijs novas contra Deum copias collegit: Ignatius e contra è SS. Ecclesiæ Doctoribus recentem ad Lutherum ejusque sequaces internatione delendos exercitum confecit. Lutherus Mundum flagitijs replere, & bonas è Religiosorum familiarum hortis plantas radicitus extirpare studuit: Ignatius vero universale velut omnium virtutum seminarium & pulcherrimum religiosa vitæ exemplar instituit ac posteris relquit.

Porro Ignatius ille, postquam adjuncta ipsi fuit exigua fratrum aliquot chorus,

Parva quidem numero, sed bello virvida virtus, in Italiam, atque inde in Palæstinam proficiscendi consilium cepit, designato ubi convenirent, sociis loco, nimirum Venetijs, & Fabro ætate & vocatione inter eos priore reliquis per suam absentiam præesse iussit. Vide hic Lector hunc Fabrum, is enim est qui vitæ & doctrinæ suæ malleo hæresin per Germaniam per sibi junctos deinde Lovanii ac Coloniæ fortissimè contrivit; interea dum alius in Gallia Faber ex infernalis Vulcani officina progressus, socios suos Cyclopes contra Ecclesiam armat, ut infra suo loco videbis. Antequam vero Italiam peteret, Ignatius in Hispaniam rediit, ut parentibus ac patriæ extra Europam abiturus valediceret, & sociorum quædam negotia curaret, quacumque

[a] *Vita S. Fran. Xaverii per Turcellinum Masfeum &c. Indica Historia, Bulla Canonizationis ejus. Tomus I. Hist. Soc. Jesu. &c.* [b] *Sap. II. 21.* [c] *Vide Bedam de Indigitatione &c.* [d] *Apoc. 14.* [e] *Hist. Soc. Jesu Tom. I. vita Ignatii. &c.*

iter faceret, aut ubicumque commodos esset auditores nactus, vitiorum foeditatem & virtutum pulchritudinem ostendens, & acerrimos ad pietatem stimulos subjiciens. Ex Hispania inde in Italiam solvens, non sine magnis difficultatibus Venetias pervenit, quo socii ad eum peregrinorum habitu venerunt. Ibi omnes omnia pietatis officia obibāt, pauperibus, & aegrotis inserviando, & captivos visitando ac consolando. Dum Ignatius itineri in Terram Sanctam necessaria Venetiis pręparat, socios Romam mittit, ut sacris locis visitatis, benedictionem à Papa Paulo III. acciperent. Eorum aspectu plurimum exhilaratus Pontifex, ut erat doctorum amans, quos etiam inter prandium aut cęnam differentes lubenter audiebat, voluit, ut se pręsente de quęstione Theologica disputarent. qua in re magnam illi exquisitę scientię & doctrinę laudem sunt consequuti. Venetias inde reversi, bello inter Christianos & Turcas renovato, res ita impeditas offendunt, ut nulla Hierosolymas proficiscendi voti que exsolvendi spes esset. Ne ergo suos ociosos esse sineret Ignatius, per Italię urbes eos distribuit; ubi brevi tempore tam vitę sanctitate, quam singulari juventutem instruendi seu catechizandi dexteritate, magnum sui amorem & admirationem in omnium animis pepererunt, adeo ut magnus quotidie ad eos fieret concursus, insigni cum juventutis emolumento, & incredibili parentum lætitia. Non multo post Ignatius cum Fabro & Laine Romam profectus est, ut à Pontifice Societatis à se institutę confirmationem impetraret. Hactenus enim ut simplices Sacerdotes vixerāt, sine voto aut regula particulari. In itinere non procul ab urbe templum desertum pro more ingresso Ignatio, ante aram prostrato & ardentius oranti Jesus Christus apparuit, & ad Ignatium conversus, *Ego*, inquit, *Roma vobis propitius ero.* Hac ille visione mirum in modum recreatus, & in certissimam spem erectus, à Jesu Societati nomen dedit. Ad Pontificem Cardinalis Contareni doctissimi viri opera admittus, vitę ac Societatis suę institutum aperuit, nimirum *sub perpetua castitatis, paupertatis & obedientię voto, Ecclesię periculossimo schismate laboranti, quę possent succurrendi, Evangelium vel extremis terrarum incolis annunciandi, in omnibus denique quę summus Pontifex jussisset, sine ulla contradictione obediendi.* Verum sicut Romę nova omnia suspecta sunt, ut quę solis antiquitatis fundamentis nititur, petitioni eorum Pontifex statim assentiri noluit, sed tribus Cardinalibus eos examinandi ac rem totam discu-

tiendi negocium dedit. Inter hos fuit Bartholomęus Guiditio, magnę ob eximiam doctrinam & vitę integritatem apud Pontificem auctoritatis. Hic initio acriter se Ignatii petitioni opposuit dicens, *Religiosarum familiarum multitudinem & diversitatem plus turba & confusionis quam utilitatis afferre, easque reformandas potius quę sint, quam novas formandas esse.* Sed Ignatius Deo confisus, & virtuti omnia facilia esse non ignorans, non propterea animum abiecit, sed tanto majori zelo & studio quod instituerat, perficere laboravit. Qua in re dici vix potest, quot ei labores, partim invidia partim ignorantia aliorum, fuerint objecti. Ipse nihilominus auxilia omnia conquirebat, Deum precibus, Pontificem obsecratione, Cardinales sollicitatione defatigabat, ne tam sanctum institutum, quod ille ad Dei honorem & Ecclesię salutem ac gloriam suscepisset, rumpi aut impediri paterentur. Revocatis ergo Patavio, Senis, Ferraria, Bononia & aliunde, quo eos miserat, sociis, tantum effecit, ut communi hominum desiderio satisfaciendum ratus Pontifex, ex Cardinalium consilio Societatem hanc assensu suo approbarit & confirmarit, inspecta tum Exercitiorum libello & Regularum, quas illa sibi pręscriperat, Synopsi, quam idem Paulus III. æterna memoria dignus in sua bulla inseruit, in hæc verba erumpens: *Spiritus Dei hic est.* Quod judicium omnes deinde sequuti. Pontifices, ut & S. Concilium Tridentinum, ratum habuerunt. Confirmatio hæc facta est Anno M. D. XL. die xxvii. Septembris, eo tempore quo nova è Lutherana hæresi enata & matrem supergressa hæresis Genevę potissimum stabulabatur, ut infra in Francię Schismate ostendetur. Initio vero Pontifex sociorum numerum *ad sexaginta restrinxit*, eo consilio ut novum Ordinem probaret prius, quam omnino approbaret, ac deinde pro fructus inde sperati modo, numerum vel minueret vel augetet.

IV. Jacto sub Dei in terris Vicarii auctoritate bono ac solido fundamento, Societati deinde facilius omnia successerunt; adeoque sub tam favorabilibus auspiciis nihil difficile videbatur. Ignatius igitur operi manum admonens, Socios per Italię urbes distribuit, ut depravatis moribus medicinam facerent, & ad pietatem omnes erudirent. Et illi quidem per oppida & villas circumcuntes, *vicia reprehendebant, laudabant virtutem, errores confutabant, veritatem stabiliebant, juventutem ac rudes homines, qui non nisi ex consuetudine sacra officia adeunt, instruebant. In foro sæpe, nacti hominum*

minum multitudinem, conscenso scabello aut editorio loco, conciones habebant, id unice in oratione sua spectantes ut populum à vitiis absterrent, & ad virtutes incitarent, magna cum omnium qui zelum & charitatem eorum facile perspiciebant, admiratione. Tum quidem Christianæ pietatis ardor penè refrigerat; quem tamen Ignatius incredibili sermonis ardore rursus accendit, adeo ut impietatis glacies paulatim liquefcere, & frigidissima multorum animæ divino & cœlesti igne mirum in modum incalefcere inciperent: quod omen è nomine ejus quidam singulari dexteritate exculpserat, invento hoc Anagrammatè:

IGNATIUS DE LOIOLA,
O IGNIS A DEO ILLATUS.

Novæ hujus Societatis fama pervulgata, Lusitanæ Rex, qui tum maximè Christianæ doctrinæ fermentem in India facere satagebat, à Goveano viro doctissimo, bonarum litterarum olim Lutetiæ Professore, qui istic agentis Ignatii ac Sociorum virtutem penetrarat, monitus, ex ea idoneos sibi aliquot ad eam provinciam homines mitti petiit, dato ut id à Pontifice impetraret, Petro Maskarenæ Oratori suo, negotio: quod quidem diligenter ille tractavit, plures tamen duobus impetrare non potuit, nimirum Franciscum Xaverium Hispanum, & Simonem Rodericum Lusitanum. Ex his alter, Rodericus scilicet, à Rege in Lusitania reventus fuit, ut ejus opera in instituenda Conimbricensi Academia uteretur: quæ quidem fertilissimum postea fuit seminarium multorum felicissimorum ingeniorum, quibus non vetus tantum, sed Nova quoque Hispania, adeoque utraque India mirificis fructibus repleta atque illustrata; immo ad Persas, Æthiopes, Japonios & Sinenses usque Evangelii lux perlata est. Xaverius summa cum voluntate ad tam amplam messem profectus, infinitas sub altero illo cælo Orientis solis animas Christo lucrificavit: de quo alibi dicendi erit locus. Nos jam novo & Christiano huic Argonautæ, vellus aureum in novam Colchidem, draconibus, tauris ignivomis, & Medæis veneficis refertam, apportanti, ac Crucis trophæum ultra quasi Mundi limites cum immortalis nominis sui gloria, statuenti, bene precati, ad propositum redeamus.

V. Mirum est quam magna paucis annis societas hæc sumferit incrementa. Pontifex enim uberrimis qui ex hac Societate in Christianam Rempublicam magis magisque in dies redundabant, fructibus permotus, priori statuto abrogato, omnibus qui vel-

lent huic Societati nomen dandi potestatem fecit, sic, ut brevi magnus eorum fuerit numerus qui ad Jesu militiam sunt adscripti. Hoc enim nomine tãquam pro vexillo seu insigni Societas hæc utitur, cujus auctor non de suo Ignatianos, sed Societatem Jesu appellari voluit, ut non in hominis alicujus ordinem adscriptos, sed ad Societatem Jesu vocatos se agnoscerent, sub illo summo imperatore mererent, & ejus signa sequerentur. Hoc ei nomen tam ab ipsis Pontificibus quam generali Ecclesiæ Concilio fuit confirmatum. Nec vero ab hoc nomine propterea ceteri homines exclusi censendi sunt ut quidam Calumniantur imperitè, quemadmodum nec ceteri Principes minus pro Christianis habentur atque agnoscuntur, eo quod Francorum Rex Christianissimus appellatur. Eodè jure Ecclesiastici dicuntur ii qui divini cultus servitiis sunt cõsecrati; quamvis ab Ecclesiæ societate idcirco nemo omnium excludatur. Qui Jesu Christi doctrinã susceperunt, initio Christiani vocati sũt, à CHRISTO seu unctione Domini, quod nomen apud Judæos pluris æstimabatur quàm nomen Jesus, multis inter ipsos cõmune: sicut Judæos magis inde offensos videmus quod Salvator noster CHRISTUS, quam quod Jesus fuerit appellatus. Et Apostoli quidem eorumque successores Christianorum nomen, vere Dei filii debitum, sumplerunt; Ignatius vero Jesu nomen Societatis suæ attribuit, ut non ipse, sed Deus auctor ejus esse intelligeretur: quod nomen tam Catholicis est venerabile, quam vile schismaticis, quibus Christus, non Jesus in ore est. Et hæc est Jesuitarum, ut vulgus eos appellat, nominis origo; quod nomen in hac rerum omnium cõfusione & summa hujus sæculi impietati multis odiosũ est, uti & olim paganis Christianorum. Sed cur, quæso, nomen crimini datur? Quæ nova hæc est nomina accusandi formula? Jesuita quidem nihil aliud sonat, quàm Jesu Christi servum, non ut Chemnitius & Schlüsselburgius è vernaculo Jesu videri ineptè arguantur, adversarium. Nec hoc nomine indigni videri debent ii, quorum opera tot animæ ab interitu vindicatæ, & supremo illi animarum Pastori Jesu Christo, quasi novum Ovile in novo illo Mundo est constitutum.

Societas hæc ita amplificata, huc atque illuc sese diffudit. Ignatius Romæ, quæ est commune velut terrarum Orbis domicilium vel curia remansit, retentis secum Codurio & Salmerone, ut inde Societatis negociis prospiceret, & novorum militũ supplementum submitteret. Primum ejus opus fuit Lutherani conversio, qui clanculum venenum suum spargere

spargere incipiebat. Hunc ab omnibus Theologis frustra tentatum, Ignatius accepta licentia, brevi ad Ecclesiae gremium reduxit, publice abjurato errore. Rogatus quam re potissimum Ignatius ei tam cito persuasisset, quod alii persuadere non poterant, respondit, *Fieri non posse ut ibi vera fides ac vera religio non sit, ubi tanta concordia, tanta charitas, in voluntate tanta bonitas, in actionibus tanta integritas reperiantur.* Idem alterius cujusdam, Augustiniani monachi habitu concionantis, & Lutheranium virus tecte disseminantis, conatus repressit. Sed è Judæis multos, in Fidei principiis diligenter instructos, ad Christianismum convertit, & ut vetus lex, qua iis qui Christianam Fidei nomen dederint, bona omnia adimuntur, eum in finem olim lata ne utilitatis aliqua specie conversionem simularent, antiquaretur à Pontifice facile impetravit. Nihilominus Ignatius in vitiis insectandis libertas multorum ei odia atque etiam insidias conflagavit; quas tamen omnes Dei omnia hominum consilia & actiones dirigentis benignitate euasit. Nec minori curæ Deo fuerunt Ignatius socii huc illud dispersi: adeo ut tamquam veri & generosi Hirpini super incensis passim sibi que subjectis invidia ac calumniae rogis ambularent, ac sine noxa evaderent.

VI. Porro Ignatio major cura & ab hoste magis metuendo objecta fuit. Non ignarus enim quã dulcis esset & cæca ambitio, tum etiam quanto plures ex arbore rami decerpuntur, tanto magis eam sterilescere, atque hoc modo plures Religiosorum familias ad interitum pæne redactas, præstantissimis inde viris ad alia munera translatis: cujus rei illustre exemplum præbet S. Benedicti Ordo, è quo uno xxiv. ad Pontificatum, cc. ad Cardinalatû, dc. ad Archiepiscopatum, m. m. m. ad Episcopatum acciti sunt: statuit, ut ne quis huic Ordinem ingressus ad Officium aut dignitatem quamecunque aspiraret, sed ut Ecclesiae quacunque, in re iustus esset, in gradu simplici deserviret: quæ lex etiã non tam Principum quam Sociorum voluntate diligenter fuit observata, adeo ut quum Claudius Jaius ad constituendum Viennæ gymnasiû ab Imperatore evocatus, ab eodem ad Tergestinum Episcopatû designatus esset, multos dies in continuo pæne luctu jacuerit, quod eum effugere se posse diffideret. Instabat quidem assidue apud Pontificem Imperator, cuius precibus victus Pontifex tandem annuit, & Jaium Episcopatum accipere iussit, sed eo audito, Ignatius ad Pontificis pedis advolutus, per omnia sacra obrestatus est, ne in ipsis velut incunabulis Societatem fato, ut videtur, ad hæreses reprimendas destinatam, hono-

rum illecebra extingui, aut certe enervari pateretur. *Si enim mitris Episcopalibus & Cardinalitibus galæris semel sociorum capita onerari magis quam ornari ceperint, statim fore ut non solum aliorum incurrant invidiam, verû etiam levitatis & ambitionis notentur, qui sæculi gloriam per fugam felicius quassissent. Quæ vero fronte, aiebat, alios exhortabuntur, ut Mundi gloriam, omnesque ejus vanitates, ac seipso contemnunt? quando ipsi promptis amplexibus hæc ipsa amice attingant? Brevi etiam Societati viros quos habuerit præstantissimos, subtractum, atque eam viduam relictû iri. Tandem Margaritæ Ferdinandi filia, singulari favore societatem prosequētis intercessione Jaius hac sollicitudine fuit liberatus. Similiter quû postea Pius IV. Franciscum Borgiam, & Sixtus V. Tolerum in Cardinalium numerum aggregare vellet, ad Generalis præfecti instantiam à proposito destiterunt. Ac quavis postea idem Tolerus à Clemente VIII. Pontifice in Cardinalium collegium sit cooptatus; Claudius tamen Aquaviva, Ducis Atrienfis Neapolitani filius Societati universæ eo tempore præpositus, multû reclamavit, rogans atque obsecrans ne Societatis regulæ infringere tur. Poterat quidè Pontifex absoluta in eo sua potestate uti, illo tamen excusare hoc factû suum maluit, quod Tolerus xxv. annis Pii v. Gregorii XIII. Sixti v. Gregorii XIV. & Innocentii VIII. fuisset domesticus, & Concionatoris & Theologi munere perfunctus, ac tunc etiam extra Societatem vixisset. Tolerus mortuo, Sua Sanctitas Bellarminum surrogavit, magnû illum, in quã, Bellarminû, cujus laudibus mea oratio longè impar est, nisi fortè hoc ipsum novû laudandi genus est, eo aliquè laudare nolle quod omni laude superior videtur. Perpetua nihilominus hæc lex Societati tot tamq; illustria pietatis & eruditionis decora conservavit, Borgiam, Mardonatum, Turrianum, Riberam, Canisium, & infinitos alios, qui sanctam illam suam quietem cum omnibus Mundi honoribus & divitiis non permutent. Nempe qui Deo dicati sunt, extra se nihil querunt.*

Sed ut ad Ignatium redeamus, is post difficilem admodum parvæ quidem adhuc naviculæ suæ toto tamen orbe protensæ, gubernationem, in qua nõ minus prudentem quam fortem nauclerum sese ostendit, tãdem è procelloso hoc mari in cælestem portum fuit in vectus, laborum ibi suorum mercedè recepturus: felix quum aliis tum hoc potissimum, quod postquam à Deo vocatus fuit numquã non de successu suo cogitabat, ac omnes peregrinationis suæ dies rimabatur. Sic ergo accepta à Pontifice ex-

trema benedictione, omnibusq; quæ ad societatem pertinent rite dispositis, animam inter suos Deo reddidit Anno M. D. LVI. natus annos sexaginta quinque; non minus placida morte quam omnis ejus & conversatio fuerat dulcis. Et certe nihil homini melius atque optatius contingere potest, quàm bonus ex hoc vita exitus. Nos quidem priscæ illius sanctitatis omnium illustrissimum in hoc viro habemus exemplar: cujus mortem non Roma tantum, sed totus mundus quam late patebat Societas, deservit. Sic vixit, sic mortuus est Ignatius, magnæ illius & doctæ Societatis auctor, quæ firmissimum contra omnes hæreses est & fuit monumentum. Eprius decem sociis quatuor ante ipsum decesserant, Codurius Romæ Anno M. D. XLII. Faber itidem Romæ Anno M. D. XLVI. Xaverius apud Sinas Anno M. D. LII. Jajus-Viennæ eodem anno. Quinque ipsi fuerunt superstites, è quibus Broetus in Franciam missus, Luretia anno M. D. LXI. Laines post Ignatium Præpositus generalis, Romæ Anno M. D. LXV. Rodericus Olyssipone Anno M. D. LXXIX. Salmeron Neapoli Anno M. D. LXXXV. & Bobadilla Laureti Anno M. D. XC. obierunt.

Quum vero hæretici tam calamo quam penicillo præcipuas sectarum suarum conditores affabre summaque cum industria delineare studeant; quis mihi vitio vertat quod sanctis his hominibus divinæ doctrinæ nunciis & cœli alumnis, eorumque vita & meritis in Christianam Rempublicam recensendis paginas aliquot confeci? O terque quaterque beatos, quibus procul ab omni cura & invidia, quibus reliquorum hominum vita consumitur, in summa ac dulcissima animi quiete vitam licet exigere! Antequam vero Caput hoc concludam, facere non possum quin duorum ex hac Societate præstantissimorum quos unquam Francia habuit divini Verbi præconum memoriam repetam. Ii sunt Edmundus Augerius Campanus; & Clemens du Puy sive Puteanus Parisiensis, Philosophi & Theologi doctissimi simul & eloquentissimi, ad hominum animos commovendos & quocumque vellent inflectendos ab ipsa quasi Natura facti. Ex his prior homo fuit cordatus admodum & laboriosus, qui summos Reges ac Principes lubenter alloquebatur, & ab ipsis humaniter accipiebatur; sic ut Henrico III. Franciæ Regi fuerit perfamiliaris. Hujus potissimum opera Collegia, Dolæ, Lugduni & Burdigalæ jacta sunt. Ætate proventus, aula relicta, Lugdunum commigravit; ut mortis meditationi tanto melius vacare posset. Non multo post, allato de Guisii cæde nuncio, quum populus furore

corruptus arma passim contra regem arriperet, dici non potest, quam graviter ac serio bonus ille Pater publicis in Concionibus rebelles ad obedientiam, ostensa periculi magnitudine, & causam regis ac Principis sui, cujus conscientiam non semel antea direxerat, quantum poterat defendens, sit cohortatus. Quum vero apud homines ira & dolore percitos ac plane exæcatos parum proficeret, non Lugdunum tantum, verum etiam ipsam Galliam reliquit, ac Comum secessit, ubi Anno M. D. XCI. diem extremum obiit. [a] Alter de quo loqui institui, ab adolescentia usque ingenio fuit simplici ac placido, homo vere religiosus, ut cujus omnes curæ & cogitationes à terra abstractæ, in cœlo versabantur. Tanta in eo Naturæ erat temperantia, tanta in omnibus rebus moderatio, tanta præterea ingenii acrimonia, tam exquisita doctrina, tam prompta tamque mirabilis non solum ad describendum, verum etiam persuadendum quidvis eloquentia, ut in eo Natura & Ars omnes suas vires experiri voluisse videantur. Præcipue in publicis concionibus tanta ille dulcedine in animos auditorum infuebat ut facile quos veller affectus eis imprimeret, atque suos quodammodo instillaret. Sed ad Clementis eloquentiam ostendendam, vix alia quam Clementis eloquentia suffecerit. Horribili illa contra universam Societatem in Galliis excitata tempestate, in Aquitaniam profectus est, ut ab altero illo cœpta absolveret; nec tamen quem speraverat, fructum aut attulit aut cepit, in ipso ætatis flore ex hoc Mundo sublatus. Non sine lachrymis, amoris erga eum mei, testibus, hoc locum miram, quæ paullo ante obitum ipsius contigit, narrabo. Pro concione Clemente nostro quatuor hominis novissima explicante, & Mortis dolores, horrorem extremi Judicii, ineffabiles cruciatus Inferni, & incomprehensibilem æternæ vitæ gloriam ac felicitatem admirabili eloquentia representante; Lacurius honestus & doctus vir, in somno eum vidit in sandapila jacentem; sicq; dormiens, in scribendo ei epitaphio erat occupatus. Postquam evigilasset, jubet sibi dari lucernam, & illos ipsos versus quos in somnis fecerat, chartæ inscribit; & sequenti die in templo D. Petri, quo ad audiendam prædicti Patris concionem venerat, nobis ostendit, jam ante mortem denuncians ejus quem nos sanum & valentem in cathedra stantem, & de æterna Paradisi, ad quam paucos post dies abiit, felicitate cum summo nostro omnium stu-

[a] Bibliotheca Soc. Iesu, in voce Edmundus.

ore & admiratione cœlestia verba fundentem audiebamus. Eos vero versus ipsa uti auctori eos in somno animus dictavit, nec ulla deinde cura expositos, hoc loco inferere volui, existimans non minus eos gratos fore posteris, quam tum dolenter ab omnibus augurium illud vehementer extimescentibus, fuere accepti. Sic vero habent.

*Præpete dum toties errabat ad astra volatu
Mentis, & hinc animi motu dum cœrula Cœli
Templa frequentabat, tandem hinc suscepit Olympus
Æternum, ipse prior cœlestis imagine forma
Captus. Acerba igitur nobis non mortis ademit
Te, Puteane, dies; sed dum te ad sidera tollis,
Isque redisque animo consuetum limen Olympi,
Terrea sublimem te vitæ reliquit in astris,
Candidus ut degas cum Diis cœlestibus ævum,
Luceat & nunc te cœlo non purior ignis.*

QUOMODO SOCIETATI IN GERMANIAM ADITUS SIT PATEFACTUS; EAQUE DEINDE PER TOTUM TERRARUM ORBEM SE DIFFUDERIT.

CAPUT TERTIUM.
ARGUMENTUM.

- I. Iesuita in Germaniam veniunt.
- II. Romanorum Pontificum in salute hominum promovenda Providentia.
- III. Quibus artibus Iesuita juventutem imbuant & informant.
- IV. Magnus Societatis Iesu Collegiorum in Germania numerus.
- V. Nec non in Polonia & aliis locis.
- VI. Societas Iesu per universum Mundum dispersa.

I. **A** Emulatio quæ inter duos potentissimos Christiani orbis Monarchas, Carolum V. Imperatorem, & Franciscum Galliarum Regem excitata primum, deinde tanta cum populorum ab utraque parte strage, ad Philippum & Henricum eorum successores derivata fuit, Lutheranismus, tot capitibus & antesignanis orbatos ac pœne prostratos, spacium respirandi ac se recolligendi dedit. Nec mirum, tanta principibus inter se contentione pugnantibus, ut ad mutuam invasionem, sexaginta octo exercitus conscripti dicantur. Qua in re uterque Protestantium non accipiebat solum, sed quærebatur etiam auxilia; qui tum in Imperio Novum sibi alterum Imperium formarant, & fœdere stabi-

liverant. Sed iis quæ ad politicum statum pertinent omisissis, religionis statum explicemus. Quemadmodum vero atrox hoc contra Ecclesiam bellum in Germania primo fuit excitatum, ita ad domandos, aut ultero etiam oppugnandos perduelles in eadem auxilia quamprimum comparari, aut aliunde acciri & novis copiis veteres suppleri necesse fuit. Primus ex Iesuitarum Societate in Germania hæresi bellum intulit Petrus Faber, Anno 1541. inveniunt in Germaniam, jussu Pont. cum Petro Hortizio in Hispanias ituro & ab Imperatore comitia tū Wormatiæ celebrante, evocato ingressus est. Natus hic fuit in pago quodam Genèvæ vicino, qui puer anno ætatis duodecimo, pastoriam vitam agens perpetuæ castitatis votum Deo fecit, ex ovium pastore magnus postea animarum in ovili Jesu Christi pastor factus; primus ex illis qui sub Jesu nominis vexillo, spirituali militiæ ab Ignatio adseribi voluerunt.

Fuit hic præter insignem doctrinam, amabili quadam vitæ gravitate ad conciliandum, & singulari prudentia ad retinendum hominum amorem præditus; quibus ille virtutibus quum aliorum Catholicorum Principum animos mirifice sibi obligavit, tum Cardinalibus imprimis tam Moguntino quam Augustano, pergratus fuit. Hic primus Societati in Germaniam aditum aperuit, quæ tantopere postea ibi multiplicata est, ut in ea LXX. Collegia numerentur. Brevi morâ in Hispaniis versatus, in Germaniam rediturus jussu Pontificis Faber nactus est viæ Comites & vitæ duos ex aula Regiæ Sacellanos Joan. Aragoniû & Alvarum Alfonso quorum prior Coloniam ad SS. Trium Regum, alter ad S. Ursulæ memoriam studiaque amplius excolenda missi in Montano Gymnasio Petro Canisio Neomagensi innotuerunt, quem fama Fabri excitatum & Colonia ipsum videndæ desiderio Moguntiam profectum, Christo Faber lucrificavit. Interea dum hi boni successus veluti vadum in Germania tentant primo Coloniam incepto Collegio; Cardinalis Moronus, Pontificis in Concilio Trident. Legatus, Ignatii suavis Germanicum Collegium Romæ instituit, in quo ejus nationis adolescentes selecti bonis literis, ac præcipue pietate & virtutibus instruerentur, ut pro virili quisque sua bonam deinde patriæ operam navare possent; additis proventibus ad eam rem necessariis, quos Gregorii XIII. Pontificis liberalitas deinde plurimum auxit.

II. Quis hoc tam sanctum Parum istorum institutum